

HOLBERG
P R I S E N
i s k o l e n

FRA NYHET TIL NARRATIV

Hvordan mediene former vår forståelse av terror

Alva Lohne Pahle
Blindern videregående skole
Våren 2026

Forord

Pink Floyd lagde sangen *Us and them* i 1973. Sangen er noen tiår gammel, men kunne like godt vært skrevet i dag, da tematikken den tar opp er minst like aktuell nå.

"Haven't you heard it's a battle of words?"

The poster bearer cried

I en tid styrt av algoritmer, preges samfunnet mer og mer av motsetninger. Vi skiller «oss» fra «dem» i politikken, mellom landegrensener og på skolen. Bare her i Oslo er skillet mellom øst og vest preget av gjensidige fordommer, til tross for Oslos begrensede størrelse. Dette har over lang tid forundret meg, og gjør at jeg legger ekstra godt merke til det når det skjer.

En av disse observasjonene har jeg gjort i mediene, i dekningen av terroren 10. august 2019 og 25. juni 2022. Det jeg la merke til, var hvor mye oppmerksomhet mediene ga oppveksten til Philip Manshaus, og hvordan de fortalte en historie om en radikalisert gutt. Den samme historien fortelles ikke om Zaniar Matapour.

Min motivasjon for dette forskningsprosjektet har vært å kaste lys på skillet mellom «oss» og «dem», som ofte virker usynlig, og uteblir fra mediekonsumenters bevissthet. Jeg har sett på om det er forskjell i måten mediene omtaler de to dømte terroristene Philip Manshaus og Zaniar Matapour.

Jeg vil rette en stor takk til min familie som har støttet og hjulpet meg gjennom arbeidet med prosjektet. En ekstra stor takk til Anne Hege Simonsen og Rasmus Sørensen! Jeg vil også takke min lærer Sverre Bjørnstad og min forskerkontakt Øivind Bratberg. Tusen takk!

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
2. Teori	4
2.1 Hvem definerer terrorisme?	4
2.2 Diskurs	4
2.3 Begrepet rammer.....	5
2.4 <i>Othering</i> , den sosiale konstruksjonen av «oss» og «dem»	6
3. Metode	7
3.1 Valg av forskningsmetode	7
3.2 Fremgangsmåte.....	8
3.3 Etikk.....	9
4. Resultater og analyser av mediebidrag	10
4.1 Kvantitativ oversikt over begrepsbruk	10
4.2 Talspersoner og diskursiv makt.....	12
4.3 Diskursens sosiale effekt.....	14
4.4 Drøfting av resultater.....	15
5. Avslutning	16
6. Litteraturliste	17

1. Innledning

Den 11. september 2001 kunne millioner av mennesker verden over se på TV hvordan to passasjerfly rammet tvillingtårnene i New York. Angrepet, som senere har blitt omtalt som 9/11, endret hvordan terrorisme ble forstått og omtalt i offentligheten. Kort tid etter ble det kjent at gjerningsmennene tilhørte det islamistiske terrornettverket Al-Qaida. I kjølvannet av dette ble det vestlige mediebildet i større grad farget av det man mente var en kobling mellom terrorisme og islam. En ettervirkning av dette kunne en se også her i Norge i timene etter angrepet på regjeringskvartalet og Utøya den 22. juli 2011. Før det ble offentlig kjent at mannen bak det hele var en etnisk norsk mann, spredde det seg raskt historier om at gjerningspersonen måtte være en muslim (Zondag, 2011).

Mediene spiller en avgjørende rolle i det moderne samfunnet ved å formidle nyheter. Bare i juli og august 2011 publiserte norske riks- og lokalaviser gjennomsnittlig 450 artikler om terrorangrepet per dag (Fritt Ord, 2022). For mange nordmenn ble disse artiklene viktige for å få oversikt over terrorangrepene.

Det kan imidlertid problematiseres at mediene bare formidler nyhetene. Snarere bidrar de i betydelig grad til å forme våre perspektiver på virkeligheten. Ikke bare gjennom det åpenbare, som utvelging av nyheter, men også ved å *tolke og gi perspektiv* til hendelser som har funnet sted og som det ikke er åpenbart hvordan skal forstås. Denne formen for meningsdannelse legger til grunn for oppgavens problemstilling: *Hvordan konstrueres gjerningspersonen diskursivt i mediens omtale av to sentrale terrorhendelser på norsk jord?*

Av særlig interesse for analysen er spørsmålet: *Hvordan aktualiseres gjerningspersonens ideologi?*

I denne forskningsoppgaven undersøkes det hvordan de terrordømte Zaniar Matapour og Philip Manshaus ble omtalt av Aftenposten i perioden etter hendelsene de senere ble dømt for. Zaniar Matapour ble dømt til 30 års forvaring, altså lovens strengeste straff, for å ha avfyrt skudd som drepte to personer og såret flere ved C. J. Hambros plass i Oslo den 25. juni 2022 (Waalder, 2024). Philip Manshaus ble dømt til 21 års forvaring etter å ha drept stesøsteren sin og forsøkte å gjennomføre et angrep mot Al-Noor Islamic Centre i Bærum den 10. august 2019 (Sundby, 2025).

Oppgaven ser på mediedekningen av disse to sakene fordi forskningen på feltet fortsatt er begrenset, særlig sammenlignet med den omfattende forskningen på mediedekningen etter 22.

juli 2011. Valget av de to tilfellene er også begrunnet i deres ulike etniske bakgrunn, noe som gir grunnlag for å undersøke om mediens framstilling varierer med gjerningspersonens etnisitet. Ved hjelp av kritisk diskursanalyse og kvantitativ innholdsanalyse ses det nærmere på hvilke aktører og ideologier som kobles til terroristene, og hvordan gjerningspersonens ideologi aktualiseres. Slik er denne analysen også egnet til å få fram hvem de to gjerningspersonene anses å representere og hvordan «vi» - den fredelige majoriteten- skal forholde oss til det som har funnet sted.

2. Teori

2.1 Hvem definerer terrorisme?

Spørsmålet om hvordan terrorisme skal defineres er gjenstand for politisk uenighet, og ulike instanser har sterke interesser knyttet til hvordan begrepet avgrenses. Definisjonsmakten får direkte konsekvenser for hva som regnes som terrorisme, og er viktig for blant annet hvordan rettspraksis skal utøves. Det foreligger derfor begrenset internasjonal enighet om en entydig definisjon, og begrepet har flytende overganger. Til denne studien avgrenses derfor definisjonen av begrepet. I Norge er det Straffeloven §147a som formelt definerer terrorismebegrepet. Det finnes likevel ingen entydig grense mellom terrorisme og andre former for voldskriminalitet. Handlinger som attentater, sabotasje og gisseltaking inngår i det bredere fenomenet «politisk motivert vold» om de er utført med politiske hensikter. Politisk vold utgjør en mer omfattende kategori enn terrorisme, og terrorisme kan dermed forstås som én spesifikk underform innenfor dette videre begrepet. I denne oppgaven defineres derfor terrorisme etter Norsk Utenrikspolitisk Institutt's definisjon:

Terrorisme er en ikke-statlig aktørs systematiske bruk av vold og ødeleggelse – eller trusler om dette – mot ikke-stridende med sikte på å skape en tilstand av frykt, få oppmerksomhet om en politisk sak og å påvirke atferden også til andre enn de direkte ofre for terroraksjonen (Romarheim, 2005).

2.2 Diskurs

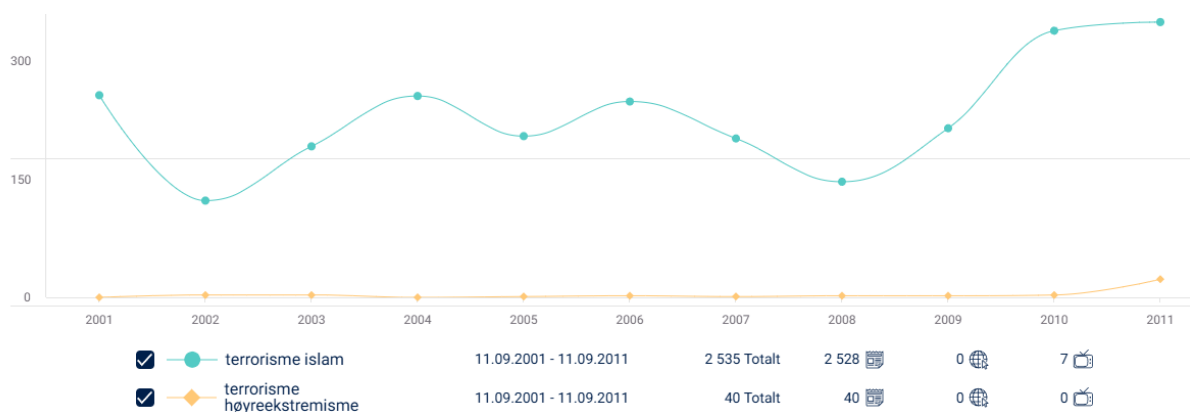
Begrepet diskurs viser til bestemte måter å snakke om og forstå et fenomen på i et samfunn. Diskurser påvirker hvilke perspektiver som fremstår som naturlige eller selvfølgelig, og kan dermed forme hvordan mennesker oppfatter virkeligheten (Grue, 2025). Ifølge filosofen Michel Foucault bidrar diskurser til å strukturere hvilke utsagn og forståelser som blir

dominerende i offentligheten (Sociology Institute, 2025). I mediesammenheng kan dette bety at bestemte måter å omtale terror på blir mer fremtredende enn andre.

Den globale terrorismeindeks-rapporten fra 2012 viste at antall terrorangrep firedoblet seg det førstkommende året etter 11. september 2001 (Reuters, 2012). Ses dette i lys av terrorangrepene i Norge 22. juli 2011, kan det ha preget nordmenns forestillinger om hvem som utfører terror, ved at mediedekning og tidligere hendelser i stor grad har koblet terror til islamistiske miljøer.

Det er derfor relevant å undersøke hvilke grupper som oftest knyttes til terrorisme i mediedekningen. Gjennom søkemotoren Retriever er det hentet statistikk som presenteres i bildet under. Som statistikken viser, knyttes terrorisme til Islam i mediediskursen.

Høyreekstremisme omtales også, men i langt mindre grad. På bakgrunn av dette kan forestillingen om at gjerningspersonen bak 22. juli var muslim forstås som et resultat av en dominerende mediediskurs som i stor grad knyttet terrorisme til Islam.

Figur 1, utviklingen i antall treff knyttet til «terrorism islam» og «terrorism høyreekstremisme» på søkemotoren Retriever i perioden 2001–2011.

2.3 Begrepet rammer

En ramme er en tolkningsstruktur som gir mening til informasjon vi leser. Rammeteori forbindes særlig med Ervin Goffman og boken *Frame Analysis* (1986), som viser hvordan mennesker bruker mentale rammer for å forstå sosiale situasjoner (Christiansen, 2024). Et sentralt poeng i boken er hvordan en ramme kan forstås som en kameralinse. Linsen former oppfatningen av hva en sak handler om ved å fremheve enkelte aspekter, samtidig som andre tones ned eller utelates. Sett i sammenheng med problemstillingen, påvirker rammer både hvordan terrorisme oppfattes og hvordan informasjon presenteres. Språket spiller en særlig viktig rolle i dette. Mediers språkbruk er derfor ikke nøytral, snarere bidrar det aktivt til å

forme hvordan publikum forstår og tolker en sak (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2022, s. 52).

Rammeteori er særlig relevant i en analyse av mediedekning av terrorangrep, der journalister raskt må tolke og forklare dramatiske hendelser som ikke er ferdig definert. En analyse gjennomført av Retriever på oppdrag fra Fritt Ord i 2022 undersøkte hvordan norske medier dekket terrorangrepene i Norge den 22. juli 2011. Analysen viste at mediedekningen i de første månedene i stor grad var preget av deskriptiv journalistikk, der fokus ligger på å svare på grunnleggende spørsmål om hva som har skjedd, hvorfor det har skjedd, og hvem som står bak (Fritt Ord, 2022). Etter angrepene søkte befolkningen klare svar: Hvordan kunne et slikt terrorangrep finne sted i Norge, hvorfor ble norske borgere angrepet, og hvordan kunne en tilsynelatende ordinær person stå bak handlingene?

I denne sammenhengen er Kristin Grydelands analyse fra 2011 relevant. Selv om en bacheloroppgave normalt ikke tillegges stor vitenskapelig tyngde, gir den i dette tilfellet likevel interessante innsikter i hvordan mediernes forståelsesramme utviklet seg i timene etter angrepene. Analysen hennes viser hvordan forståelsesrammen for terrorangrepene endret seg etter hvert som gjerningspersonens identitet ble kjent. Grydeland viser blant annet at Dagsrevyen i løpet av de første 7-8 timene etter det første angrepet brukte begrepene «terrorangrep» eller «terroranslag» hele 35 ganger. Da det senere ble kjent at gjerningspersonen var etnisk norsk, endret imidlertid denne rammen seg. I de følgende 7-8 timene ble begrepet bare brukt 2 ganger, mens ord som «tragedie» og «katastrofe» ble mer dominerende (Grydeland, 2011).

Lignende funn presenteres i en systematisk analyse av mediedekningen av 22. juli 2011, gjennomført av Jesper Falkheimer og Eva-Karin Olsson i 2015. Selv om gjerningspersonen Anders Behring Breivik begrunnet handlingene sine politisk, viser analysen at mediedekningen i stor grad flyttet oppmerksomheten bort fra ideologi. I stedet ble fokuset i større grad rettet mot gjerningspersonen som individ, der handlingene ble fremstilt som et uttrykk for personlig avvik snarere enn politisk ekstremisme (Falkheimer & Olsson, 2015). Samlet viser dette hvordan rammer ikke bare organiserer informasjon, men også aktivt former hvordan hendelser forstås og gis mening i offentligheten.

2.4 *Othering*, den sosiale konstruksjonen av «oss» og «dem»

Othering beskriver prosessen der enkelte grupper fremstilles som fundamentalt annerledes enn majoriteten. Gjennom stereotypiske representasjoner og mentale rammer etableres et

symbolsk skille mellom «oss» og «dem», der majoriteten fremstår som legitim, mens alternative utgrupper konstrueres som avvikende eller truende (Cherry, 2026). Denne typen inndeling kan forstås i lys av hvordan mennesker kognitivt organiserer og forenkler kompleks informasjon. Menneskehjernen er fra naturens side avhengig av slik kategorisering for å forstå sosiale omgivelser, noe som innebærer at den raskt deler mennesker inn i inngrupper og utgrupper. Mens dette bidrar til økt fellesskapsfølelse i inngruppen, innebærer det også at mennesker er nevrologisk anlagt for en mer stereotypisk vurdering av utgrupper (Svendsen, 2021). I mediedekning kan *othering* komme til uttrykk når terrorhandlinger begått av en fra en utgruppe gis en annen mening enn om handlingen blir begått av noen fra inngruppen. Om handlingen er begått av en fra en utgruppe, knyttes handlingen i større grad opp til kollektive identitetsmarkører, som religion eller kultur, mens tilsvarende handlinger begått av en fra inngruppen individualiseres (Cherry, 2026). Dette bidrar til å plassere kollektiv skyld på bestemte utgrupper, samtidig som inngruppen fristilles fra ansvar fra felles forklaringer.

3. Metode

3.1 Valg av forskningsmetode

Med utgangspunkt i formålet er diskursanalyse valgt som overordnet metodisk tilnærming. I boka *Tekstanalyse for samfunnsvitere* definerer Øivind Bratberg diskursanalyse som en kvalitativ forskningsmetode som analyserer språkbruk i en samfunnsmessig kontekst, med fokus på hvordan språket er med på å forme den samfunnsmessige virkeligheten (Bratberg, 2021, s. 42). Som Bratberg videre påpeker, retter diskursanalysen særlig oppmerksomhet mot hvordan kollektive representasjoner skapes, speiles og opprettholdes gjennom språk (Bratberg, 2021, s. 41).

Et sentralt utgangspunkt for diskursanalyse er at språk aldri fremstiller virkeligheten nøytralt (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2022, s. 52). Språklige valg vil alltid bidra til å fremheve enkelte perspektiver og tone ned andre. På bakgrunn av dette fremstår diskursanalyse som en hensiktsmessig metode for problemstillingen i denne oppgaven, ettersom studien søker å analysere hvordan narrativer *skapes* i mediedekningen. Det foreligger imidlertid betydelig uenighet om hvordan en diskursanalyse bør gjennomføres metodisk. Sosiologen Rosalina Gill forsøkte i år 2000 å finne ut dette, og fant hele 57 ulike tilnærminger (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2022, s. 51). Dette understreker viktigheten

av å tydelig definere hvilken metodisk retning oppgaven følger. Kritisk diskursanalyse, særlig knyttet til Norman Fairclough, er en av disse variantene, og er valgt som studiens overordnede metodiske ramme.

Den kritiske diskursanalysen er en tredelt analyse som søker å se på forholdet mellom den enkelte tekst, den diskursive praksis den inngår i og den sosiale praksis som følger av den (Bratberg, 2021, s. 57). Den språklige analysen undersøker hvordan en gitt diskurs kommer til uttrykk (Bratberg, 2021, s. 59). Til denne studien analyseres spesifikke formuleringer knyttet til radikaliserings, ideologi, terror og personliggjøring. Videre knytter oppgaven dette til hvorvidt tekstene inngår i en større kommunikativ prosess gjennom diskursiv praksis, blant annet ved å se på hvilke diskurser tekstene refererer til. Til slutt skal de gitte språkrammene ses i lys av en sosial praksis. Under dette ligger alle konkrete handlinger som følger av diskursen, og som bidrar til å bekrefte den (Bratberg, 2021, s. 59).

For å supplere den kvalitative analysen benyttes også deler av kvantitativ innholdsanalyse. En slik metode måler frekvens og omfang av bestemte begreper i tekstmaterialet (Bratberg, 2021, s. 14). Selv om frekvens i seg selv ikke forklarer hvordan mening skapes, synliggjør den hvilke formuleringer som dominerer i mediedekningen. Den kvantitative analysen vil derfor benyttes videre i oppgaven for å nyansere den kvalitative diskursanalysen.

3.2 Fremgangsmåte

Datamaterialet i oppgaven består av 6 avisartikler publisert av Aftenposten i en avgrenset tidsperiode til 30 dager etter terrorangrepene. Aftenposten er valgt som eksempel på hvordan en stor, nasjonal avis fremstiller terrorangrep på norsk jord. Analysen gir dermed innsikt i hvordan definisjonsmakt *kan* utøves i norske medier, selv om artiklene ikke utgjør et systematisk eller fullstendig utvalg.

Artikkelutvalget er innhentet ved hjelp av søkemotoren Retriever, og tar utgangspunkt i tre konkrete hendelser som ble utført av Philip Manshaus og Zaniar Matapour. Disse er angrepet på London pub den 25. juni 2023, angrepet på Al-Noor Islamic Centre den 10. august 2019 og drapet på Johanne Zhangjia Ihle-Hansen den 10. august 2019. Utvalget er gjort strategisk, ved å kun omhandle artikler som peker ut årsak og betydning av terrorhandlingene.

Kvalitative analyser innebærer likevel en risiko for selektivitet, ved at forskeren kan komme til å velge datamateriale som bekrefter egne teoretiske antakelser. Blant artiklene som omhandler årsakene til og betydningen av terrorhandlingene, er utvelgelsen av materiale

derfor gjort tilfeldig. Dette er gjort ved at alle artiklene er gitt et nummer og tilfeldig valgt ved hjelp av en tilfeldighetsgenerator, for å styrke undersøkelsens metodiske etterprøvnbarhet.

For den kvantitative delen av analysen er programmet *Taguette* benyttet. Dette verktøyet er brukt til å telle forekomster av relevante ord og uttrykk i artiklene, noe som gjør det mulig å kartlegge hvilke begreper som dominerer i mediedekningen. Dette støtter den kvalitative analysen ved å gi konkret tallmateriale som underbygger tolkningene.

I den første delen av Faircloughs kritiske diskursanalyse gjennomgås materialet for å identifisere de gitte søkeordene oppgaven tar utgangspunkt i. Dette støtter problemstillingen ved at analysen retter oppmerksomhet mot ord og formuleringer som bidrar til å skape mening rundt terrorhandlingene. Analysen identifiserer frekvensen av begrepene «terror», «radikalisering» og «islamistisk/høyreekstrem ideologi». I tillegg undersøkes formuleringer som fremmer en individualisert forståelse av handlingene, for eksempel «offer for radikalisering» eller «ensom ulv», samt formuleringer som gir et kollektivt perspektiv, som «ideologisk motivert» eller «bakgrunn fra et ekstremistmiljø».

Analysen går deretter videre til den diskursive praksisen i tekstene. Her er det sett på hvordan artiklene er produsert, og hvilke diskurser de bygger på. Dette inkluderer hvem som får definere årsakene til handlingen, altså hvilke stemmer som gis autoritet og legitimitet. Analysen av den diskursive praksisen inkluderer også tekstenes interdiskursive referanser, altså hvordan de knyttes til større diskurser (Bratberg, 2021, s. 62). Dette viser hvordan mening skapes gjennom flere tekster i samspill over tid.

Den tredje og siste delen av analysen omhandler den sosiale praksisen. Ifølge Fairclough har sosiale prosesser en språklig dimensjon, ved at språk både former og blir formet av samfunnets rammer (Bratberg, 2021, s. 61). Her løftes derfor analysen fra tekstnivå til samfunnsnivå. I samsvar med problemstillingen innebærer dette å undersøke hvordan mediernes representasjon av terrorpersoner kan påvirke eller speile samfunnets forståelse av terror.

3.3 Etikk

Oppgaven analyserer mediedekning av terrorhandlinger. Selv om studien bygger på allerede publisert materiale, berører den terrorhandlinger av alvorlig preg som har fått alvorlige konsekvenser for ofre og pårørende. Analysen er derfor gjennomført i respekt for ofrene, der den unngår en unødvendig eller spekulativ omtale av hendelsene. Like vel er det også lagt vekt på at hensyn til ofrene ikke skal påvirke forskerresultatene.

Videre tas det hensyn til at analysen omhandler identifiserbare personer. Selv om navnene er offentlig kjent, innebærer det et ansvar å ikke bidra til ytterligere stigmatisering eller forsterkning av ulike narrativ.

En må også ta hensyn til forskerens egen posisjon. En kritisk diskursanalyse, slik den er inspirert av Norman Fairclough, har som mål å avdekke og kritisere dominerende diskurser i samfunnet. Analysen er derfor ikke verdinøytral. For å gjennomføre analysen på en riktig måte må en derfor unngå selektiv bruk av sitater og artikler som kun bekrefter egne antakelser.

4. Resultater og analyser av mediebidrag

4.1 Kvantitativ oversikt over begrepsbruk

Gjennom kritisk diskursanalyse settes det spørsmålstegn ved ordbruk og formuleringer som oppleves *tilsynelatende* objektive. Selve essensen er å få tak på hvordan den enkelte diskurs er skrudd sammen, og noe som kommer til syne gjennom språk. Til dette formålet er det derfor gjennomført en språklig analyse (Figur 2). Analysen kartlegger hvilke begreper og formuleringer som gis mye plass i mediene. Det er imidlertid minst like viktig å kartlegge hvilke begreper som *ikke* gis den samme plassen.

Resultatene fra den kvantitative innholdsanalysen viser at begrepene «radikalisering/ radikalisert» forekommer 14 ganger i de tre artiklene som omhandler Philip Manshaus, av totalt 15 forekomster i materialet. Dette bidrar til å etablere radikaliseringsprosessen som en sentral forklaring i deknningen av saken. Manshaus' handlinger fremstilles dermed noe individualisert, og den høye forekomsten av begrepet kan bidra til å sette forståelsen av ham i en personlig diskurs;

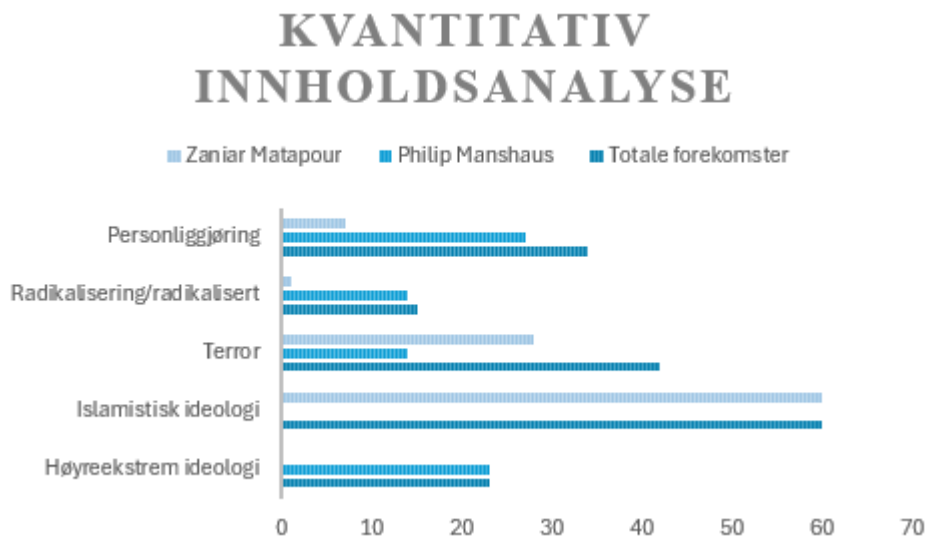
Bæra sier at det er vanskelig å si når radikaliseringsprosessen startet, men at familien har merket seg at 21-åringen endret seg den siste tiden.

- Det har vært en glidende overgang. Men det har skjedd i senere tid, sier hun.

Hun forteller at familien beskriver 21-åringen som en forsiktig og følsom gutt, som har vært en del av en familie som også har opplevd mye vanskelig (Fuglehaug et al., 2019).

Gjennom en slik radikaliseringsdiskurs fremstilles Manshaus' handlinger som et resultat av et personlig forløp, preget av gradvise endringer mot en ekstrem ideologi. Slik vi ser i sitatet, beskrives han som en «forsiktig og følsom gutt». Dette bidrar til å sette handlingene hans i en personlig diskurs, fremfor å koble det til noe mer kollektivt.

I kontrast forekommer begrepet «radikalisering» bare én gang i artiklene om Zaniar Matapour, noe som tyder på at mediedekningen i mindre grad framstiller handlingene hans som et resultat av gradvis radikaliserings. Dette bidrar imidlertid til å fremheve et annet narrativ, nemlig Matapours tilknytning til islamistiske terrornettverk. Dette kan ses i lys av begrepet *othering*, der enkelte grupper fremstilles som fundamentalt annerledes enn majoriteten. For Manshaus, som kan sies å tilhøre en etnisk norsk inngruppe, forklarer dette medienes fokus på mer personlige deler av hans bakgrunn.

Figur 2, forekomsten av ulike temaer i omtale av Zaniar Matapour og Philip Manshaus.

Resultatene viser også en klar forskjell i hvordan gjerningspersonene kobles til ideologi. Formuleringer som faller under nodalpunktet «ideologi», her konkretisert som «høyreekstrem ideologi», forekommer 23 ganger i artiklene om Philip Manshaus. Satt i perspektiv, forekommer uttrykk knyttet til «islamistisk ideologi» hele 60 ganger i omtalen av Zaniar Matapour, altså 161% hyppigere. Dette kan tolkes som at mediedekningen av Matapour i større grad konstruerer handlingene hans innenfor en ideologisk diskurs, mens Manshaus' handlinger ses gjennom en individuell diskurs.

Dette styrkes videre ved hyppigheten av ordet «terror». I omtalen av Philip Manshaus forekommer betegnelsen 14 ganger, mot 28 treff i artiklene om Zaniar Matapour. Ordet

«terror» bærer en negativ ladning, og er svært meningsskapende. I mediedekning fungerer det dermed som et verktøy der gjerningspersonen rammes inn med den negative ladningen. Ses dette i sammenheng med antall ganger ordet forekom i de ulike dekningene, indikerer dette at Zaniar Matapour i større grad konstrueres i en mer eksplisitt terrorkontekst enn Philip Manshaus, og det trekkes flere interdiskursive henvisninger til internasjonale terrornettverk;

– *Profetens Ummah var det første ekstreme islamistmiljøet i Norge.*

I begynnelsen lå de ideologisk nært Al-Qaida. Etter hvert blir det mer og mer IS-orientert (Tronstad et al., 2022).

Ved å se Matapours handlinger i lys av Al-Qaida og IS, gis meningen av terroren et mye mer kollektivt preg. Dermed plasseres handlingen i en global diskurs av islamistisk terrorisme, noe som kan bidra til å forsterke oppfatningen av at angrepet er resultat av et kollektivt, ideologisk prosjekt.

Ser vi på formuleringer knyttet til «personliggjøring», oppstår igjen en kontrast mellom de to omtalene. Formuleringer som faller under denne kategorien forekom 27 ganger i artiklene om Manshaus, mot kun 7 ganger i artiklene om Matapour.

Totalt sett viser funnene at dekingen av Philip Manshaus i større grad retter oppmerksomheten mot individuelle forklaringer på hvorfor terroren fant sted. I dekingen av Zaniar Matapour fremstår bildet annerledes. Her kan den lave forekomsten av både «personliggjøring» og «radikalisering», kombinert med en høyere konsentrasjon av «islamistisk ideologi» og «terror», tyde på at Matapour i større grad framstår som en representant for et bredere ideologisk nettverk, mens Manshaus fristilles fra en kollektiv representasjon.

4.2 Talspersoner og diskursiv makt

Hvem som får fungere som talspersoner i en sak, er en avgjørende del av den totale meningsdannelsen i saken. I dekingen av både Philip Manshaus og Zaniar Matapour dominerer uttalelser fra juridiske talspersoner, i hovedsak advokater, politi og PST. Disse aktørene opptrer primært som pålitelige kilder som enten bekrefter faktiske forhold eller tilbyr tolkninger av gjerningspersonens handlinger og motiv og slik leverer premisser for hvordan terrorhandlingene skal forstås. Dette siste er særlig relevant for diskursanalyse.

Når slike ekspertuttalelser gjentas og refereres til i flere medier, fungerer de intertekstuelt ved å gi deknningen mer troverdighet. Tolkning og innramming av terroren vil dermed kunne samles om et spor der premissene er gitt, fordi de bygger på autoriteten fra de faktabaserte aktørene.

Det er derimot et mer tydelig skille i forhold til gjerningspersonens sosiale kontekst. I deknningen av Philip Manshaus er det et utvalg av talpersoner som representerer Manshaus' sosiale rolle. Blant disse er familie, tidligere klassekamerater og talpersoner fra Manshaus' skolegang. En tilsvarende gjennomgang av Zaniar Matapour viser heller to tilfeller. Sitatet under viser et av disse tilfellene;

Venner av Matapour har i Dagbladet lansert andre forklaringer enn homohat. Han skal blant annet ha vært rasende på myndighetene (Slettholm, 2022)

Sitatet er hentet fra artikkelen «Terror uten tale», som ble publisert omtrent en uke etter angrepet. Konteksten var å forstå Matapours motiv med terroren. Den dominerende forklaringen i deknningen var at terroren ble utført på bakgrunn av et ideologisk, islamistisk motiv. Der personer med tilknytning til Philip Manshaus blir viet plass, er forskjellene tydelige;

- Jeg er overrasket og sjokkert, det var helt uventet. Jeg får det ikke til å stemme. Han var en snill, høflig og vennlig ung mann, og det har aldri vært noe som helst å utsette på adferden hans, har Daub uttalt til Aftenposten. (Fuglehaug et al., 2019).

Rektor ved Oslo by Steinerskole, Bernard Daub, er stemmen i sitatet. Her gjøres det et markant poeng ut av hvordan Manshaus' handlinger er et brudd med en tidligere normalitet, ved å beskrive han som «snill» og «høflig», samt Daubs «overraskelse» og «sjokk». Dette forsterker igjen forståelsen av Manshaus' handlinger som et individuelt avvik, snarere enn et resultat av kollektiv ideologi.

Videre fungerer rektor Bernard Daub som en sentral talperson i deknningen av Manshaus, der han gis definisjonsmakt av ulike medier. Dette fungerer intertekstuelt ved at flere artikler refererer til og bygger på denne framstillingen av Manshaus gjennom Daub som en ordinær ungdom. Når dette gjentas eller refereres til i flere medier, er det med på å styrke en diskurs som plasserer Manshaus innenfor en humaniserende ramme. Dette ses også i sitatet nedenfor;

En viktig del av politiets etterforskning går ut på å spore 21-åringens vei fra det tidligere klassekamerater beskriver som en «høflig, skoleflink og omtensksom» tenåring

til en ung mann som gikk til angrep mot en moské for å skape frykt blant muslimer i Norge (Fuglehaug et al., 2019).

Hos Zaniar Matapour fungerer kommentaren fra «venner» derimot ikke til å humanisere eller nyansere bildet av gjerningspersonen, snarere som et forbigående alternativ til den dominerende forklaringen. Dette illustrerer hvordan dekningen i større grad begrenser tilgangen til Matapours sosiale kontekst, slik at de få stemmene som slipper til, ikke får samme intertekstuelle tyngde som hos Manshaus, og dermed ikke bidrar til å humanisere handlingen hans.

Mens det i begge omtalene går igjen juridiske talspersoner som politi, PST og advokater, ligger den store forskjellen i dekningen av de to sakene i hvorvidt venner, familie og skole anses å være aktuelt i spørsmålet om hvorfor terroren er utført. I omtalen av Philip Manshaus er fokus tydelig rettet mot de som har en tilknytning til ham, mens dekningen av Zaniar Matapour i stor grad utelater de samme stemmene til fordel for et mer abstrakt ideologisk fellesskap.

4.3 Diskursens sosiale effekt

Samfunnets respons bygger i stor grad på det som oppfattes som felles kunnskap, og denne kunnskapen er delvis et resultat av de diskursive tekstene. Med et begrenset datamateriale er det ikke grunnlag for å trekke brede konklusjoner om samfunnets samlede diskurser. Det er likevel mulig å identifisere hvordan etablerte diskurser aktiveres i dekningen. Det er særlig fremtredende hvordan tidligere terrorhendelser fungerer som referansepunkter i forståelsen av nye angrep. I artiklene om både Philip Manshaus og Zaniar Matapour lever diskurser knyttet til 22. juli 2011 og 11. september 2001.

Når Matapour knyttes til islamistisk terror, skjer dette innenfor en diskurs som bærer preg av assosiasjoner til 9/11. Dette bidrar til å plassere hendelsen i en etablert forståelse av terror som noe eksternt, organisert og ideologisk forankret i islamistiske nettverk;

– Kan moskeen ha vært en arena hvor radikaliserede enkeltindivider har kommet i kontakt med hverandre? (Tronstad, 2022)

Spørsmål som i sitatet over kan forstås som samfunnsmessige uttrykk for en slik ramme, der bestemte religiøse miljøer gis forklaringskraft i seg selv.

I dekningen av Manshaus aktiveres derimot en annen ramme, som i større grad kan knyttes til erfaringene fra 22. juli. Her fremstilles terroren som noe som kan vokse frem innenfor

samfunnets rammer, gjennom individuelle radikaliseringsprosesser. Dette innebærer en annen type forståelse, der fokus rettes mot utvikling over tid og mot enkeltindividets ideologiske og sosiale kontekst.

4.4 Drøfting av resultater

Diskursanalyse er sjeldent egnet til generalisering til en definert populasjon, som ofte er mål i samfunnsforskning (Bratberg, 2021, s. 74). Resultatene fra denne analysen kan derfor ikke brukes til å si noe generelt om hvordan mediene fremstiller Zaniar Matapour og Philip Manshaus. De gir likevel innsikt i hvordan mening etableres og får gjennomslag i konkrete tekster. Analysen viser at Zaniar Matapours ideologiske bakgrunn i stor grad aktualiseres i omtalen av ham, mens Philip Manshaus' ideologi i betydelig mindre grad blir trukket frem.

Dette ses tydelig i den kvantitative innholdsanalysen, hvor formuleringer som faller under nodalpunktet «ideologi» forekom 161% hyppigere hos Zaniar Matapour enn hos Philip Manshaus. Ved omtalen av Manshaus viser resultatene heller at det i større grad letes etter mer forklaringer og nyanser, for eksempel gjennom det store fokuset på hvordan Manshaus ble radikalisert. Ved omtalen av Matapour står de kollektive rammene rundt ham i større grad som en tilstrekkelig forklaring i seg selv.

For Philip Manshaus samsvarer dette med forskning som omfatter dekningen av 22. juli, utført av Jesper Falkheimer og Eva-Karin Olsson. I likhet med funnene i deres forskning, flytter mediene i omtalen av Manshaus oppmerksomheten vekk fra ideologi, til tross for at han hadde et klart ideologisk motiv (Falkheimer & Olsson, 2015).

En sentral videreføring er at skillet mellom «oss» og «dem» bidrar til å forme forståelsen vår av mennesker, der vi i større grad frigjør inngruppen fra kollektive stereotypier. Dette forsterkes i spørsmålet om hvem som utfører terrorisme. Dersom tiltak mot terrorisme rettes mot mennesker som passer inn i bildet på «den typiske terroristen», utelukkes majoriteten av terrorister.

Dette ses videre i analysen ved en klar kobling mellom Zaniar Matapour og islamistiske terrornettverk, for eksempel gjennom referanser som peker mot 11. september 2001. Dette bidrar til å forklare gjerningspersonen gjennom en etablert terrorismediskurs. Ikke bare bærer diskursen et svært negativt preg, den bidrar også til å kollektivisere terror hos enkelte grupper mennesker. I dekningen av Philip Manshaus vises det heller til 22. juli 2011, som i større grad åpner for å se terroren som et avvik. Denne diskursen bærer større preg av personliggjøring, og oppmerksomheten rettes heller mot hvordan gjerningspersonen ble radikalisert. Disse

diskursene trekker i ulike retninger, og bidrar til å opprettholde et skille mellom ulike typer terrorister. Det er derfor avgjørende å se vekk fra denne typen kategorisering, og heller anerkjenne kompleksiteten i hva terror egentlig er, og hvem som kan stå bak.

Denne studien kan dermed bidra til å øke bevisstheten rundt hvordan mediediskurser former vår forståelse av terrorister, og av terror generelt. For å kunne møte terrorisme bedre, er vi avhengig av å ha en bredere forståelse av hva terrorisme er, hvem en terrorist er og hvordan konteksten de springer ut av skal forstås. Ved å se vekk fra kollektive forståelser av terrorisme, unngår vi å møte terrorisme som et entydig fenomen. En mer tvisynt tilnærming, der en ser vekk fra «den stereotypiske terroristen», vil både bidra til bedre forebygging av terrorisme, samt å hviske ut noe av skillet mellom «oss» og «dem».

5. Avslutning

Målet med denne studien har vært å undersøke hvordan gjerningspersoner konstrueres diskursivt i mediene. Funnene fra analysen viser at denne konstruksjonen er ulik avhengig av gjerningspersonens bakgrunn. Er terroren utført av en i en utgruppe, ses forklaringen i mye større grad som et resultat av ideologi. Når terroren derimot utføres av noen fra en inngruppe, flyttes fokuset innover. Handlingene personliggjøres, fremfor å kobles til noe mer kollektivt.

Gjerningspersonene kobles altså systematisk til ulike begrunnelser. Ulikhetene i narrativ gir rom for grunnleggende forskjellige forklaringer, lærdommer og fremtidige terrortiltak. Når et terrorangrep forklares ved individuelle avvik hos en i «inngruppen», kan beredskap mot fremtidig terror knyttes til psykisk helsevern. Når gjerningspersonen er definert i «utgruppen» og knyttes til et abstrakt ideologisk nettverk, er lærdommene som kan trekkes ganske annerledes. Da handler terrorbekjempelse om kamp mot radikale krefter som er utdefinert fra det norske selvet.

Felles for de to narrativene er at de ikke utfordrer hvordan flertallet i samfunnet ser på seg selv. Det er ikke det norske «vi» det er noe galt med dersom ugjerninger enten handler om individuelle psykiske avvik eller radikal ideologi for folk som ikke er som oss. Hvor stort kan et «vi» være? Kan vi gjøre det større?

Det er først når blikket vendes innover at narrativene kan endres. Så lenge «vi» forblir urørt i spørsmålet om hvorfor terror skjer, vil de samme skyggene falle på nytt.

6. Litteraturliste

ABC News. (2007, 1. november). *London police guilty over Brazilian «bomber» shooting*.

ABC News. Hentet fra <https://www.abc.net.au/news/2007-11-02/london-police-guilty-over-brazilian-bomber-shooting/713500>

Bratberg, Ø. (2021). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (3. utgave). CAPPELEN DAMM AKADEMISK.

Cherry, K. (2026, 30. januar). *How Othering Contributes to Discrimination and Prejudice*.

The psychology behind us vs. them. Werywell Mind. Hentet fra

<https://www.verywellmind.com/what-is-othering-5084425>

Christiansen, J. (2024). *Framing Theory*. EBSCO. Hentet fra

<https://www.ebsco.com/research-starters/social-sciences-and-humanities/framing-theory>

Falkheimer, J., & Olsson, E.-K. (2015). *Depoliticizing terror: The news framing of the terrorist attacks in Norway, 22 July 2011*. *Media, War & Conflict*, 8(1), 70–85.

<https://doi.org/10.1177/1750635214531109>

Fuglehaug, W., Strøm, T. J., Fjelltveit, I. & Stolt-Nielsen, H. (2019, 24. august). *Politiet mener radikaliseringen startet sommeren 2017*. *Aftenposten*. Hentet fra

<https://www.aftenposten.no/norge/i/qL7pao/politiet-mener-radikaliseringen-startet-sommeren-2017>

Fritt ord (2022). *Mediedekningen etter 22. juli. En analyse av norske mediers dekning av terrorangrepene som rammet Norge 22. juli 2011*. Fritt ord. Hentet fra

<https://frittord.no/attachments/cce1b2d67e930df722f06770aba9dd807251a1be/218-20221026073622244824.pdf>

Grue, J. (2025, 24. februar). *Diskurs*. Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/diskurs>

Grydeland, K. (2011). *Fra terror til tragedie. En studie av mediens første tolkninger av terrorhendelsene 22. juli 2011*. [Bacheloroppgave, Høgskulen i Volda]

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2022). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse* (5. utgave). Universitetsforlaget.

Svendsen, T. F. (2021). *Psykologi 1* (1. utgave). Cappelen Damm Akademisk.

Reuters. (2012, 4. desember). *Global terror attacks at all time high since 2011 – report*. Defence Web. Hentet fra <https://defenceweb.co.za/security/national-security/global-terror-attacks-at-all-time-high-since-911-report/>

Romarheim, A. (2005, 27. november). *Hva er internasjonal terrorisme?* Norsk Utenrikspolitisk Institutt. <https://www.nupi.no/admin/skole/hvor-hender-det/2007-and-before/hva-er-internasjonal-terrorisme>

Slettholm, A. (2022, 1. juli). *Terror uten tale*. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/V9mbL3/terror-uten-tale>

Sociology Institute. (2025, 13. oktober). *Foucault on Power, Knowledge and Discourse*. Sociology Institute. Hentet fra <https://sociology.institute/sociological-theories-concepts/foucault-power-knowledge-discourse/>

Stolt-Nielsen, H. (2019, 13. august). *Ankom fengslingsmøte med blåveis*. Aftenposten. Hentet fra <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=24086&d=02000220190813210859&s=20002&sa=2009664&x=e3d740fa3289077e2f3b0c7c1c561869&tz=Europe/Oslo&t=1773676447>

Sundby, J. C. (2025, 29. oktober). *Philip Manshaus dømmes til fengsel i 21 år*. NRK. Hentet fra https://www.nrk.no/stor-oslo/ny-dom-mot-philip-manshaus_-dømmes-til-21-ars-fengsel-1.17614258

Torheim, Ø. & Oldeide, A. A. (2019, 16. august). *Disse skal ha inspirert til moskéangrepet i Bærum*. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/02000220190816214610/null/archive/search?type=jwt>

Tronstad, L. (2022, 27. juni). *Matapour brukte flere Oslo-moskeer: – Han ber, og så går han igjen. Han har alltid vært alene*. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/IVdwpY/matapour-brukte-flere-oslo-moskeer-han-ber-og-saa-gaar-han-igjen-han-har-alltid-vaert-alene>

Tronstad, L., Lunde, A. L., Stolt-Nielsen, H., Saue, O. A & D. Lom, J. A. (2022, 2. juli). *Dette vet vi om ekstremistmiljøet PST har i søkelyset*. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/eEj6My/dette-vet-vi-om-ekstremistmiljoet-pst-har-i-soekelyset>

Waler, E. (2024, 4. juli). *Historisk dom: Matapour dømmes til 30 års forvaring*. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/zaniar-matapour-dommes-til-30-ars-forvaring-for-terroren-25.-juni-1.16940218>

Zondag, M. H. W. (2011, 23. juli). *Muslimere ble hetset etter terroren*. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/meldinger-om-muslim-hets-i-oslo-1.7723535>